

“เสฏฐิ มโตะติ คนตวา อุเทนสส รมโณ อาโรเจสุ ฯ

(อ. ชน ท.) ไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระราชา พระนามว่าอุเทนว่า “อ. เสรฐิ ตายแล้ว” ดังนี้ ฯ

ราชา ตสส สิริวิกัจ การาเปตวา “อติ ปนสส ปุตโต วา ธิตา วาติ ปุจฺฉิ ฯ

อ. พระราชา (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งกิจคือการเผ่าซึ่งสรีระ (ของเศฐิ) นั้น ตรัสถามแล้ว ว่า “ก็ อ. บุตร หรือ หรือว่า อ. ธิตา (ของเศฐิ) นั้น มีอยู่หรือ” ดังนี้ ฯ

“อติ เทว โสโก นาม ตสส ปุตโต, สพฺพํ สาเปตยฺยํ ตสส นิยยาเทตวา มโตะ เทวาติ ฯ

(อ. ชน ท. กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. บุตร (ของเศฐิ) นั้น ชื่อว่าโสมกะ มีอยู่, ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. เสรฐิ) มอบให้แล้ว ซึ่งสมบัติ ทั้งปวง (แก่บุตร) นั้น ตายแล้ว” ดังนี้ ฯ

ราชา อปรมาเค เสฏฐิปุตฺตํ ปกโกสาเปสิ ฯ

(อ. พระราชา) (ทรงยังบุคคล) ให้เรียกมาแล้ว ซึ่งบุตรของเศฐิ ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก ฯ

ตสฺมิญจ ทิวเส เทโว วสุติ, ราชฺวคฺเชน ตตฺถ ตตฺถ (P25) อุทกํ สญฺจาติ ฯ

ก็ในวัน นั้น อ. ฝน ตกแล้ว, อ. น้ำ ย่อมขังอยู่ด้วยดี (ในที่) นั้น นั้น ที่เนินแห่งพระราชา ฯ

เสฏฐิปุตฺโต “ราชานํ ปสฺสิสฺสามิตี ปายาสี ฯ

อ. บุตรของเศฐิ ได้ดำเนินไปแล้ว (ด้วยอันคิด) ว่า “(อ. เรา) จักเฝ้า ซึ่งพระราชา” ดังนี้ ฯ

ราชา วาตปานํ วิวริตวา ตํ อาคจฺจนฺตํ โอลฺเภนโต ราชฺวคฺเชน อุทกํ ลงฺฆेतฺวา อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา อาคนฺตวา วนฺทิตฺวา จิตํ “ตวํ โสโก นาม ตาตาทิ ปุจฺฉิตฺวา, “อาม เทวาติ วุตฺเต, “ปิตา เม มโตะติ มา โสจิ, ตว เปตฺติกํ เสฏฐิภูจฺฉานํ ตฺยหเมว ทสฺสามิตี ตํ สมสฺสาเสตฺวา “คจฺจ ตาตาทิ อฺยุโยเชสิ ฯ

อ. พระราชา ทรงเปิดแล้ว ซึ่งพระแกล ทรงแลดูอยู่ (ซึ่งบุตรของเศฐิ) นั้น ผู้มาอยู่ ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งบุตรของเศฐิ) ผู้กระโดด ซึ่งน้ำ ที่เนินแห่งพระราชา แล้วจึงมาอยู่ ตรัสถามแล้ว (ซึ่งบุตรของเศฐิ) ผู้มาแล้วจึงถวายบังคม แล้วจึงยืนอยู่แล้ว ว่า “เนะพ่อ อ. เจ้า เป็นผู้ชื่อว่าโสมกะ (ย่อมเป็น) หรือ” ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น)” ดังนี้ (อันบุตรของเศฐิ) กราบทูลแล้ว, (ทรงยังบุตรของเศฐิ) นั้น ให้หายใจออกคล่องแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า “(อ. ท่าน) อย่าเศร้าโศกแล้ว ว่า ‘อ. ปิตา ของเรา ตายแล้ว’ ดังนี้, (อ. เรา) จักให้ ซึ่งตำแหน่งแห่งเศฐิ อันเป็นของมีอยู่แห่งบิดา ของท่าน แก่ท่านนั้นเทียว” ดังนี้ ทรงส่งไปแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า “เนะพ่อ (อ. ท่าน) จงไป” ดังนี้ ฯ

ราชา คจฺจนฺตญฺจ นํ โอลฺเภนโตว อญฺจาสิ ฯ

อนึ่ง อ. พระราชา ได้ประทับยืนแลดูอยู่แล้ว (ซึ่งบุตรของเศฐิ) นั้น ผู้ไปอยู่เทียว ฯ

โส อาคมณกาละ ลงฺขิตํ อลงฺขิตฺวา โอตริตฺวา สณฺฑิกํ อคฺมาลี ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐี) นั้น ไม่กระโดดแล้ว (ซึ่งน้ำ) อัน (อันตน) กระโดดแล้ว ในกาลเป็นที่มา ข้ามลงแล้ว ได้ไปแล้ว ค่อย ๆ ฯ

อถ นํ ราชสา ตโตว ปกฺโกสาเปตฺวา “กิณฺหุ ตาต ตํ มม สณฺฑิกํ อาคจฺจนฺโต อุทกํ ลงฺขิตฺวา อาคมม คจฺจนฺโต อิทานิ โอตริตฺวา สณฺฑิกํ คจฺจนฺตีติ ปุจฺฉิ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระราชา (ทรงยังบุคคล) ให้เรียกมาแล้ว (ซึ่งบุตรของเศรษฐี) นั้น (จากที่) นั้นเที่ยว ตรัสถามแล้ว ว่า “แน่ะ พ่อ อ. เจ้า เมื่อมา สู่สำนัก ของเรา กระโดดแล้ว ซึ่งน้ำ มาแล้ว เมื่อไป ข้ามลงแล้ว ย่อมไป ค่อย ๆ ในกาลนี้ เพราะเหตุไรหนอ” ดังนี้ ฯ

“อาม เทว; อหํ ตสฺมี ขณฺเณ กุมารโก, กิพฺพันกาโล นามโส; อิทานิ ปน เม เทเวณฺ จานฺนุตฺรํ ปฏิสฺสุตํ; ตสฺมา ยถาปุรํ อจฺริตฺวา อิทานิ สณฺฑิเกณ หุตฺวา จริตํ วฏฺฏฏีตีติ ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐีนั้น กราบพูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์- ผู้สมมติเทพ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น), อ. ข้าพระองค์ เป็นเด็ก (ย่อมเป็น) ในขณะนั้น, (อ. กาล) นั้น ชื่อว่า เป็นกาลเป็นที่เล่น (ย่อมเป็น), แต่ว่า ในกาลนี้ อ. จ्ञานันดร อันพระองค์ผู้ สมมติเทพ พึงตอบแล้ว แก่ข้าพระองค์, เพราะเหตุนั้น อ. อัน (อันข้าพระองค์) ไม่เที่ยวไปแล้ว ตามในก่อน เป็นผู้ค่อย ๆ เป็น เที่ยวไป ในกาลนี้ ย่อมควร” ดังนี้ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชสา “ธิตฺติมา อโย ปุริโส, อิทาเนวสฺส จานฺนุตฺรํ ทสฺสามีติ ปิตฺรา ภูตฺตโมคฺคํ ทตฺวา สพฺพสฺเตน เสฏฺฐิจฺจุจฺจํ อทาลิ ฯ

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว (ซึ่งคำ) นั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า “อ. บุรุษ นี้ เป็นผู้มียปัญญาเป็นเครื่องทรงจำ (ย่อมเป็น), (อ. เรา) จักให้ ซึ่งจ्ञานันดร (แก่บุรุษ) นั้น ในกาลนี้นั้นเที่ยว” ดังนี้ พระราชทานแล้ว ซึ่งโศกะอันบิดาบริโศคแล้ว ได้ พระราชทานแล้ว ซึ่งตำแหน่งแห่งเศรษฐี ด้วยร้อยแห่งวัตถุทั้งปวง ฯ

โส รเถ จตฺวา นครํ ปทกฺขิณํ อกาลิ ฯ

(อ. นายโศกะ) นั้น ยืนอยู่แล้ว บนรถ ได้กระทำแล้ว ซึ่งการประทักษิณ ซึ่งพระนคร ฯ

โอลฺลเกโถลฺลเกิตฺตฺวจฺจํ กมฺปติ ฯ

อ. ที่ (อันนายโศกะ นั้น) ทั้งแลดูแล้วทั้งแลดูแล้ว ย่อมหวั่นไหว ฯ

เสฏฺฐิจฺจิตฺตาปิ กาลิํทาลิยา สทฺธิ มนฺตยมาณา นิสินฺหา “อมฺม กาลิ ปุตฺตสฺส เต เอตฺตกา สมฺปตฺติ มํ นิสฺสาย นิปฺพนฺนาติ อาห ฯ

แม่ อ. ธิดาของเศรษฐี นั่งปรกษาอยู่แล้ว กับ ด้วยนางทาสีชื่อว่ากาลิ กล่าวแล้ว ว่า “แน่ะแม่ ผู้ชื่อว่ากาลิ อ. สมบัติ อันมี ประมาณเท่านี้ สำเร็จแล้ว แก่บุตร ของท่าน เพราะอาศัย ซึ่งดิฉัน” ดังนี้ ฯ

“ก็การณา อมมาติ ฯ

(อ. นางกาลิ ถามแล้ว) ว่า “ดูก่อนแม่ (อ. สมบัติ อันมีประมาณเท่านี้ สำเร็จแล้ว แก่บุตร ของเรา เพราะอาศัย ซึ่งท่าน) เพราะเหตุอะไร” ดังนี้ ฯ

“อโย หิ อตตโน มรณปณฺณํ พุสฺสเนต พนฺธิตฺวา อมฺหากํ ฆรํ อาคโธ, อถสฺส มยา ตํ ปณฺณํ ผาเลตฺวา มยา สทุธิ มงฺคลกฺรณตฺถาย อญฺญํ ปณฺณํ ลีขิตฺวา เอตฺตํ กาลํ ตตฺถ อารกฺโข กโธติ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า “เพราะว่า (อ. นายโสมสกะ) นี้ ผูกแล้ว ซึ่งหนังสือเป็นเหตุตาย แห่งตน ที่ชายแห่งผ้า มาแล้ว สู่เรือน ของเรา ท., (ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น (มีอยู่), อ. การอารักขา อันดิฉัน จึกแล้ว ซึ่งหนังสือ นั้น (ของ นายโสมสกะ) นั้น เขียนแล้ว ซึ่งหนังสือ อื่น เพื่อประโยชน์แก่การกระทำซึ่งมงคล กับ ด้วยดิฉัน กระทำแล้ว (ในที่) นั้น ลั่น กาล อันมีประมาณเท่านี้” ดังนี้ ฯ

(P26) “อมฺม ตวํ เอตฺตํ ปสฺสสิ, อิมํ ปน เสฏฺฐิ ทฺหฺรกาลโธ ปญฺจาย มาเรตฺกโม มาเรตฺ นาสกฺขิ, เกวลํ อิมํ นิสฺสาย พหุํ ธนํ ขียติ ฯ

(อ. นางกาลิ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนแม่ อ. ท่าน ย่อมเห็น (ซึ่งเหตุ) อันมีประมาณเท่านี้, แต่ว่า อ. เศรษฐี เป็นผู้ใคร่- เพื่อ อัน (ยังนายโสมสกะ) นี้ ให้ตาย (เป็น) จำเดิม แต่กาล (แห่งนายโสมสกะ) เป็นเด็ก ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันให้ตาย, อ. ทรัพย์ อันมาก ลีนไปแล้ว เพราะอาศัย (ซึ่งนายโสมสกะ) นี้ อย่างเดียว” ดังนี้ ฯ

“อมฺม อติภาริยํ วต เสฏฺฐินา กตฺนฺติ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนแม่ (อ. กรรม) อันหนักยิ่งหนอ อันเศรษฐี กระทำแล้ว” ดังนี้ ฯ

สา นครํ ปทกฺขิณํ กตฺวา เคหํ ปวิสนฺตํ นํ ทิสฺวา “อโย เอตฺตกา สมฺปตฺติ มํ นิสฺสาย นิปฺพนฺนาติ หลฺลิตํ อกาลิ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี) นั้น เห็นแล้ว (ซึ่งนายโสมสกะ) นั้น ผู้กระทำ ซึ่งการประทักษิณ ซึ่งพระนคร แล้วจึงเข้าไปอยู่ สู่เรือน ได้กระทำแล้ว ซึ่งการหัวเราะ (ด้วยอันคิด) ว่า “อ. สมบัติ อันมีประมาณเท่านี้ นี้ สำเร็จแล้ว เพราะอาศัย ซึ่งเรา” ดังนี้ ฯ

อถ นํ เสฏฺฐิปฺตุโธ ทิสฺวา “ก็การณา หลฺลิติ ปุจฺฉิ ฯ

ครั้งนั้น อ. บุตรของเศรษฐี เห็นแล้ว (ซึ่งธิดาของเศรษฐี) นั้น ถามแล้วว่า “(อ. เธอ) หัวเราะแล้ว เพราะเหตุอะไร” ดังนี้ ฯ

“เอกํ การณํ นิสฺสาयाติ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า “(อ. ดิฉัน หัวเราะแล้ว) เพราะอาศัย ซึ่งเหตุ อย่างหนึ่ง” ดังนี้ ฯ

“กเถหิ นนฺติ ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า “(อ. เธอ) จงบอก (ซึ่งเหตุ) นั้น” ดังนี้ ฯ

สา น กเถลิ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี) นั้น ไม่บอกแล้ว ฯ

โส “สเจ น กเถลิ, ทูริธา ตํ จินฺหิสฺสามีติ ตชฺเชตฺวา อสึ นิฏฺกทฺธิ ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐี) นั้น คูกคามแล้ว ว่า “ถ้า (อ. เธอ) ย่อมไม่บอกไซ้, (อ. เรา) จักตัด ซึ่งเธอ โดยส่วนสอง” ดังนี้ คร่าออกแล้ว ซึ่งดาบ ฯ

สา “อัยฺย เอตฺตกา สมฺปตฺติ ตยา มํ นิสฺสาย ลหฺวธาติ จินฺเตตฺวา หลฺสินฺติ อาห ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี) นั้น กล่าวแล้ว ว่า “(อ. ดิฉัน) คิดแล้ว ว่า ‘อ. สมบัติ อันมีประมาณเท่านี้ นี้ อันท่าน ได้แล้ว เพราะ อาศัย ซึ่งดิฉัน’ ดังนี้ หวัเราะแล้ว” ดังนี้ ฯ

เสฏฺฐิ “ยถิ มม ปิตฺวา อตฺตโน สนฺตกํ มยฺหํ นิยฺยาทิตํ, ตวํ เอตฺถ กิ อโหสิตี ฯ

อ. เศรษฐี (กล่าวแล้ว) ว่า “ผิว่า (อ. ททรัพย์) อันเป็นของมีอยู่ ของตน อันบิดา ของเรา มอบให้แล้ว แก่เราไซ้, อ. เธอ เป็นอะไร (ในทรัพย์) นี้ ได้เป็นแล้ว” ดังนี้ ฯ

โส กิร เอตฺตกํ กาลํ กิณฺจิ น ชานาติ, เตนสฺสา วจฺนํ น สทฺทหิ ฯ

ได้ยินว่า (อ. เศรษฐี) นั้น ย่อมไม่รู้ (ซึ่งเรื่อง) อะไร ๆ ลัณกาล อันมีประมาณเท่านี้, (เพราะเหตุ) นั้น (อ. เศรษฐีนั้น) ไม่ เชื่อแล้ว ซึ่งคำ (แห่งธิดาของเศรษฐี) นั้น ฯ

อถสฺส สา “ตุมฺหากํ ปิตา มรณฺปณฺณํ ทตฺวา เปสฺสิ, ตุมฺहे มยา อิทฺถจิทฺตฺวา กตฺวา รกฺขิตาติ สพฺพํ กเถลิ ฯ

ครั้งนั้น (อ. ธิดาของเศรษฐี) นั้น บอกแล้ว (ซึ่งเรื่อง) ทั้งปวง (แก่เศรษฐี) นั้น ว่า “อ. บิดา ของท่าน ให้แล้ว ซึ่งหนังสือ เป็นเหตุตาย ส่งไปแล้ว, อ. ท่าน เป็นผู้อันดิฉันกระทำ (ซึ่งกรรม) นี้ด้วย นี้ด้วย แล้วจึงรักษาแล้ว (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ฯ

“อภฺยฺตํ กเถสิตี อสทฺททฺหนฺโต “มาตฺรํ กาลิํ ปุจฺจิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา “เอวํ กิร อมฺมาติ อาห ฯ

(อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า “(อ. เธอ) ย่อมกล่าว (ซึ่งคำ) อันไม่มีแล้ว” ดังนี้ ไม่เชื่ออยู่ คิดแล้ว ว่า “(อ. เรา) จักถาม ซึ่ง มารดา ผู้ชื่อว่ากาลิ” ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า “ข้าแต่แม่ ได้ยินว่า อ. อย่างนั้น หรือ” ดังนี้ ฯ

“อาม ตาต ทฺหฺรกาลโต ปญฺญาเย ตํ มาเรตฺกาโม มาเรตฺวํ นาสฺกขิ, ตํ นิสฺสาย พหุํ ธนํ ขียิ, สตฺตสฺส จาเนสฺส ตวํ มรณฺโต มุตฺโต, อิทาหิ โภคคามโต อาคมม สพฺพสฺเตน สทฺธิ เสฏฺฐิจฺจุจฺจํ ปตฺโตติ ฯ

(อ. นางกาลิ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนพ่อ เออ, (อ. เศรษฐี) เป็นผู้ใคร่เพื่ออันยังท่านให้ตาย (เป็น) จำเดิม แต่กาล (แห่งท่าน) เป็นเด็ก ไม่ได้้อจแล้ว เพื่ออัน (ยังท่าน) ให้ตาย, อ. ททรัพย์ อันมาก ลัณไปแล้ว เพราะอาศัย ซึ่งท่าน, อ. ท่าน เป็นผู้พ้น แล้ว จากความตาย ในที่ ท. เจ็ด (ย่อมเป็น), ในกาลนี้ (อ. ท่าน) มาแล้ว จากบ้านส่วย เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งตำแหน่งแห่ง เศรษฐี กับ ด้วยร้อยแห่งวัตถุทั้งปวง (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ฯ

โส ต่ สุตฺวา “ภาริยํ วต เม กมฺมํ, เอวรูปา โข ปน มรณา มุตฺตสฺส มม ปมาทชีวิตํ ชีวิตุํ อยุตฺตํ, อปฺปมตฺโต ภวิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา เทวสิกํ สหสฺสํ วิสฺสชฺเซตฺวา อหุทิกกปณฺหาทึนํ ทานํ ปญฺจุเปสิ ฯ”

(อ. เศรษฐี) นั้น ฟังแล้ว (ซึ่งคำ) นั้น คิดแล้ว ว่า “อ. กรรม ของเรา เป็นกรรมหนักหนอ (ย่อมเป็น), ก็ อ. อันเป็นอยู่ เป็นอยู่ด้วยความประมาท ไม่ควรแล้ว แก่เรา ผู้พ้นแล้ว จากความตาย อันมีอย่างนี้เป็นรูปแล, (อ. เรา) เป็นผู้ไม่ประมาท แล้ว จักเป็น” ดังนี้ สละแล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ เริ่มตั้งแล้ว ซึ่งทาน (เพื่อชน ท.) มีชนผู้ไปสู่หนทางไกลและชนผู้กำพร้าเป็น ต้น ทุก ๆ วัน ฯ

มิตฺโต นามสฺส กุฏุมฺปิโก (P27) ทานพฺยาวัณฺโณ อโหสิ ฯ

อ. คุฏุมพี ชื่อว่ามิตตะ เป็นผู้ชวนขายแล้วในทาน (ของเศรษฐี) นั้น ได้เป็นแล้ว ฯ